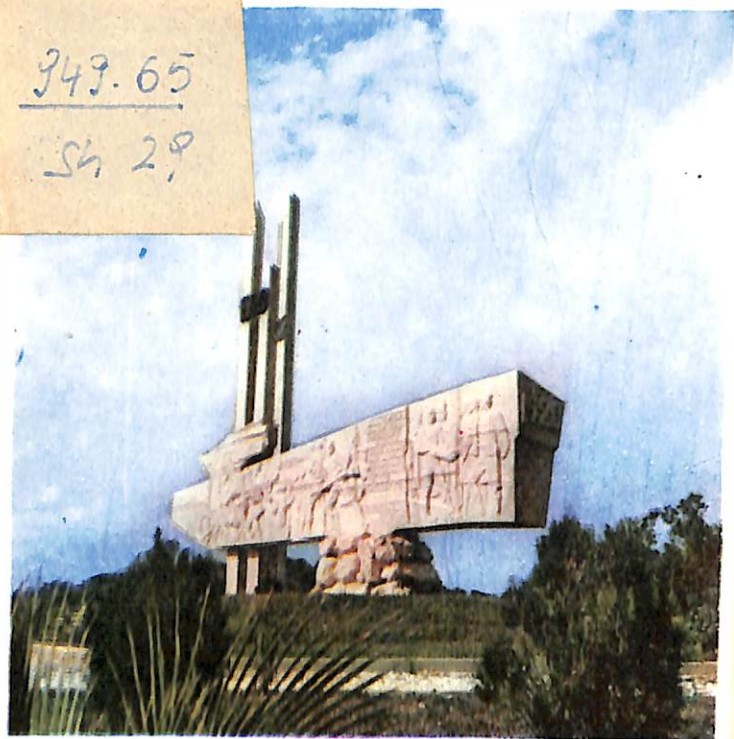

NEIL SHEHU

LUFTA ANTIIMPERIALISTE E VLORES E VITIT 1920

949.65

SH 29

949.65

8629

NEIL SHEHU

LUFTA
ANTIIMPERIALISTE E VLORËS
E VITIT 1920

BIBLIOTEKA E RRETHIT
SHKOLLOR
N. 48900

Recension: ...
Heshtenat: ...
Kop. ...
Bibliot. ...

NEIL SHEHU

LUFTA
ANTIIMPERIALISTE E VJORËS
E VITIT 1920

Redaktor: *Jani Toçka*
Reçenzentë: *Viron Koka*
Koli Xoxe
Piktor: *Spiro Kristo*

SHTËPIA BOTËSE "E MËNTORË"

«Në këtë Vlorë u ngrit flamuri ynë kombëtar më 1912, në këtë Vlorë u zhvilluan luftimet më të ashpra më 1920 dhe armiku u hodh në det, në këtë Vlorë heroike, nën kushtrimin e Partisë së lavdishme Komuniste të Shqipërisë krisi rreptë pushka kundër pushtuesve fashistë italianë e gjermanë dhe kundër tradhtarëve. Dhe kjo luftë u zhvillua e furishme, në të katër anët e Shqipërisë, gjer në çlirimin e plotë të Atdheut. Prandaj për të gjithë popullin shqiptar Vlora është bërë simbol i lirisë, simbol i heroizmave, simbol i vendosmërisë dhe i patriotizmit të flaktë».

ENVER HOXHA

PARATHËNIE

Në historinë e Shqipërisë Lufta antiimperialiste e Vlorës e vitit 1920 zë një vend nderi dhe është një epike e ndritur e saj.

Ajo, së bashku me luftërat e tjera heroike, shpuri në kurorëzimin me sukses të të gjitha atyre përpjekjeve të mëdha të atdhetarëve për sigurimin e pavarësisë dhe të tërësisë tokësore të vendit.

Lufta e Vlorës ishte luftë e të gjithë popullit tonë, i cili përqendroi fuqitë dhe energjitë e tij për të shpëtuar Shqipërinë nga kthetrat e armiqve të rrezikshëm, sidomos nga imperializmi italian që kishte pushtuar Vlorën dhe krahina të tjera në truallin tonë amtar.

Në radhë të parë, në këtë luftë merita kryesore i përket fshatarësisë trime të krahinës së Vlorës e të Tepelenës që me burrërinë e saj dhe me atdhedashurinë e kulluar, i zbardhi faqen kombit.

Shqipëria e vitit 1920 pa të luhet në skenën e saj një dramë e madhe dhe një përleshje e a-

shpër me pushtuesit grabitqarë italianë. Në këtë përleshje, Shqipëria e vogël fitoi dhe këtë fitore të merituar ajo e siguroi jo me forcën e vet numerike e ushtarake, por me superioritetin e madh politik e moral. Historia tregon se popujt, sado të vegjël që të jenë, kur kanë të drejtën me vete dhe i dalin zot lirisë e pavarësisë së tyre, kur bashkohen e kur organizohen, janë në gjendje të mposhtin çdo armik.

Historia ka ligjet e saj të paepura. Etnitë dhe popujt nuk mund të zhduken, nuk mund të asimilohen dhe të kolonizohen sipas dëshirave dhe orekseve të më të fuqishmëve. Fakti që shqiptarët ekzistojnë edhe sot e kësaj dite në këtë truall, kanë etninë, gjuhën e kulturën e tyre të lulëzuar, ka theksuar shoku Enver Hoxha, është një dëshmi e pakundërshtueshme që ne jemi e do të mbetemi këtu për jetë dhe nuk ka forcë që të na zhdukë dhe të na asimilojë.

Siç vë në dukje autori i këtij libri, Lufta e Vlorës dha një ndihmesë të rëndësishme në konsolidimin e shtetit të pavarur shqiptar. Ajo vuri në jetë atë aspiratë të madhe popullore dhe atë vendosmëri që u shprehën në mënyrë të koncentruar dhe si një urdhër i prerë në Kongresin e Lushnjës se shqiptarët «nuk do të lejonin të shiteshin si bagëti në pazaret e Evropës» dhe as të cenohej sovraniteti i shtetit të tyre e tërësia tokësore e vendit.

Në trekëndëshin Vlorë — Tepelenë — Himarë, nga fillimi i qershorit e deri më 3 shtator 1920, u zhvillua një kryengritje e fuqishme dhe e organizuar popullore, e cila vuri përpara ushtrinë relativisht të madhe italiane, që kishte zënë vend në fortifikime të betonuara e që ishte e armatosur deri në dhëmbë. Populli i «opingës», siç shkruante Halim Xhelaja në gazetën revo-

lucionare «Liria kombëtare» në mërgim, bëri mrekulli trimërie dhe heroizmi dhe me ca pushkë të vjetra, me sëpata e me hanxharë, me një çikë bukë të misërt në trastë, theu dhe hodhi në det këtë ushtri imperialiste që nuk donte të shkullej nga vendi dhe që, sipas direktivave të Romës, donte ta mbante Shqipërinë me çdo kusht.

Siç përshkruhet në libër, fshatarëve labë në këtë kryengritje, që u zhvillua me beteja të ashpër, të shpejta e të furishme, me përleshje burrërore dhe emocionuese, u erdhën në ndihmë të gjitha krahinat e vendit. Ato i ndihmuan materialisht dhe moralisht, madje dërguan edhe forca vullnetare që morën pjesë drejtpërdrejt në betejë. Vetë qeveria e Tiranës, e kryesuar nga Sulejman Delvina, ngarkoi atdhetarin Spiro G. Koleka të interesohet për organizimin e ndihmave të armatimeve dhe për zhvillimin e kësaj kryengritjeje. Ajo nuk doli hapur në skenë sepse ruante në dukje neutralitetin, por në fakt luajti një rol me rëndësi dhe u tregua e mençur dhe e vendosur, qoftë në zhvillimin me sukses të luftës, ashtu dhe në marrëveshjet me qeveritarët e Romës, për t'i detyruar ata që ta zbraznin Vlorën dhe të shporreshin nga Shqipëria. Qeveria e Tiranës i pati krahët e ngrohtë, sepse kishte përkrahjen e fuqishme të popullit dhe të elementëve atdhetarë me influencë, si dhe të forcave përparimtare në Evropë dhe në vende të tjera të botës.

Në një kohë kur imperialistët italianë propagandonin në shtypin e tyre se Lufta e Vlorës ishte një «luftë rebelësh» dhe «fisesh të egra», pa ndërjegje kombëtare, që gjoja kryenin mizori kundër ushtarëve italianë, përkundrazi Evropa dhe bota mësuan se ajo ishte luftë e vërtetë çlirimtare e një populli, i cili tashmë kishte

një ndërgjegje kombëtare të formuar, të pjekur, që donte të rronte i lirë dhe që nuk pranonte të kolonizohej nga Italia e nga kushdo tjetër. Vetë forcat përparimtare të Italisë, sidomos proletariati e socialistët italianë, e demaskuan luftën grabitqare që zhvillonte imperializmi italian në Vlorë dhe u solidarizuan plotësisht me popullin shqiptar, që bënte një luftë të drejtë.

Qarqet reaksionare italiane, me gjithë përpjekjet për ta mbajtur Vlorën, nuk ia arritën dot qëllimit. Ato u detyruan të kapitullonin dhe të shtroheshin në tavolinën e bisedimeve me qeverinë e Tiranës. Përfaqësuesit e qeverisë italiane e pranuan tërheqjen e trupave nga Vlora, duke njohur pavarësinë dhe sovranitetin e vendit. Dokumenti i nënshkruar nga të dyja palët, më 2 gusht 1920, kishte dy vula: vulën e fitores së shqiptarëve dhe atë të dështimit të plotë e me turp të imperialistëve italianë.

Në atë kohë, Mussolini, diktatori i ardhshëm fashist, që i kishte vënë qëllim vetes të vinte në fuqi, u përpoq t'i prekte në sedër qarqet reaksionare, prandaj shkroi gjithë zemërim për dështimin italian në Vlorë një artikull të botuar në gazetën «Popolo d'Italia», me titullin «Amarissimo» (Shumë e hidhur), duke kritikuar qeverinë, që gjoja s'qe e zonja të qëndronte e patundur në Vlorë dhe i lejoi ushtritë e saj të hidheshin në det nga disa «rebelë». Ai bënte thirrje për revansh dhe shpresonte që një ditë të projektonte dhe të zbatonte plane grabitqare kundër Shqipërisë, të cilat i realizoi më 7 prill 1939.

Traditat luftarake të Luftës së Vlorës e të luftërave të tjera ishin rrënjosur thellë në popull dhe u ngritën në një shkallë shumë të lartë në Luftën legjendare Antifashiste Nacionalçlirimtare të udhëhequr nga Partia Komuniste me

shokun Enver Hoxha në krye. Në këtë luftë populli ynë, trim e lirisdashës, i dha grushte dërrmuese regjimit pushtues fashist italian dhe atij nazist. Musolini e të tjerë, në këtë periudhë patën rastin ta njohin edhe më mirë popullin shqiptar dhe patriotizmin e tij, duke konstatuar se kishte edhe më «amarissimo» se më 1920.

Fitorja në Luftën e Vlorës, më 1920, pati një rëndësi të madhe historike. Ajo e shpëtoi Shqipërinë nga kurthet e nga planet vdekjeprurëse të kurdisura kundër saj, nga copëtimi ose nga kolonizimi i plotë. Ajo tregoi se populli, i udhëhequr nga atdhetarët revolucionarë, ishte gjithnjë shtylla e kombit.

Kur populli mundi ta bëjë këtë më 1920, në kushtet e varfërisë e të prapambetjes dhe të një rendi ekonomiko-shoqëror të pazhvilluar, pa një udhëheqje të shëndoshë revolucionare, vetëkuptohet se çfarë energjie të fuqishme grumbulloi ai në Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare, të udhëhequr nga Partia Komuniste (sot PPSH) e cila diti ta bashkojë, ta organizojë e ta drejtojë deri në fitoren më të madhe historike, në çlirimin kombëtar e shoqëror.

Lufta e Vlorës pati rëndësi jo vetëm për faktin që i siguroi vendit pavarësinë e tërësisë tokësore, por edhe pse e bëri popullin më të pjekur politikisht e më të ndërgjegjshëm për fatet e kombit. Ajo e bëri atë më të vetëdijshtëm jo vetëm për të luftuar armiqtë e jashtëm, por edhe në luftën kundër klasave reaksionare çifligaro-borgjeze, në luftën për çlirimin shoqëror.

Në ditët e sotme prej saj ne nxjerrim një mësim të madh, atë mësim që populli shqiptar ka qenë dhe mbetet gjithnjë i rrethuar nga armiqtë e egër imperialistë dhe shovinistë. Populli ynë as s'e ka pasur dhe as s'e ka zakon të flerë

mbi dafinat e fitoreve, sepse përvoja i ka tre-
guar se kush fle mbi këto dafina zgjohet një
mëngjes papritur me fitore të humbura dhe në
robëri. Kjo s'ka për të ndodhur kurrë në Shqi-
përinë tonë socialiste, ku në fuqi është populli me
Partinë në ballë.

Autori i librit «Lufta antiimperialiste e Vlo-
rës e vitit 1920» Neil Shehu i ka trajtuar drejt
problemet. Ai ka grumbulluar materiale të shu-
mta dokumentare, ka shfrytëzuar burime biblio-
grafike dhe i ka përpunuar ato në dritën e mësi-
meve të Partisë, të shokut Enver Hoxha dhe të
historiografisë sonë. Libri ka interes për lexuesit
dhe do të shërbejë për të njohur edhe më tepër
tradiat e shkëlqyera të popullit tonë, luftërat
e tij heroike për liri e pavarësi, për të mbro-
jtur me gjak e sakrifica trojet tona nga pushtues
të ndryshëm, siç është edhe Lufta e Vlorës e
vitit 1920, për të cilën bëhet fjalë në këtë li-
bër.

VIRON KOKA

Doktor i Shkencave Historike